

**А. В. Кентій**

## Галичина дивізія

**«ГАЛИЧИНА» дивізія** – військова формація у складі німецьких збройних сил періоду Другої світової війни, до якої набирали галицьких українців. Назва і підпорядкування дивізії змінювалися: на час організації набору (весна–літо 1943) – «СС стрілецька дивізія Галичина», або «Галицька дивізія»; у січні 1944 – «14 – СС добровольча дивізія Галичина»; після переформування в серпні 1944 – «14-а гренадерська дивізія зброї СС (Галицька № 1)»; від листопада 1944 – «14-а гренадерська дивізія зброї СС (Українська № 1)»; після складання 25 квітня 1945 присяги на вірність українського народу перед представниками Укр. нац. комітету – 1-а Укр. дивізія УНА. Однак повного завершення «українізації» дивізії, в складі якої на той час налічувалося 11 % нім. персоналу, не сталося у зв'язку з капітуляцією Німеччини. З цієї ж причини не перебрав командування формацією від бригаденфюрера СС Ф. Фрайтаґа генерал-хорунжий [М. Крат](#). Тривалий час ініціативи частини укр. антикомуніст. діячів, спрямовані на створення військ. з'єднання, яке б разом з нім. армією боролось на фронті проти рад. армії, нім. влада відкидала. Однак навесні 1943 окупац. адміністрація на теренах райхскомісаріату «Україна» приступила до організації «Укр. визв. війська» на зразок «Русской освободительной армии» генерала [А. Власова](#), до складу яких включалися особи різних національностей. Водночас за клопотанням губернатора дистрикту «Галичина» [О. Вехтера](#), який пішов назустріч побажанням укр. громад. діячів Сх. Галичини, райхсфюрер СС Г. Гімmlер згодився на формування дивізії СС з числа галицьких українців. 28 квітня 1943 у Львові відбулося урочисте офіц. проголошення формування дивізії. Для набору, духовно-культур. та соц. опіки її вояків та їхніх родин створювалася Військ. управа (ВУ) як допоміжний орган при губернаторові дистрикту «Галичина». Почес. головою ВУ обрали колиш. військ. діяча ЗУНР генерала УГА [В. Курмановича](#), головою – представника нім. адміністрації [А. Бізанца](#), колиш. старшину УГА. Від грудня 1943 ВУ видавала часопис «До перемоги», від січня 1945 – «До бою». На тер. Сх. Галичини діяло бл. 50-ти окруж. та повіт. уповноважених, яким допомагали місц. органи Укр. центр. комітету. Набір до дивізії йшов досить швидкими темпами і спершу проходив за урочистих обставин, хоча ОУН(б) і УПА виступали рішуче проти вступу українців до дивізії. 30 жовтня 1943 на засіданні ВУ були підбиті підсумки вербувал. кампанії: зголосилося до вступу в дивізію понад 82 тис. осіб, пройшли мед. обстеження – 25,6 тис., одержали виклик на зарахування – 19 тис., з'явилося –

13,2 тис., направлено у вишкіл. табори – 11 578 осіб, що було менше штатної чисельності піхот. дивізії СС. Осн. рекрут. вишкіл проходив у таборах Гайделягер і Нойгаммер, згодом різні категорії вояків були направлені на фахові вишколи й підстаршин. школи вермахту й військ СС у Чехії, Франції, Нідерландах. За штат. розписом дивізія мала у своєму складі три піхот. полки (№ 29, 30, 31), гармат. полк; батальйони: фузілерний, зв'язку, саперний; дивізіони: протитанк., зенітний; спец. частини, запасний вишкіл. полк (разом бл. 16 тис. вояків). Командиром було призначено бригаденфюрера СС Ф. Фрайтаґа, нач. штабу – майора В.-Д. Гайке. Старшин. і підстаршин. посади займали переважно німці, в ланці нижче батальйону були й українці. Командною визнавалася галицька (укр.), наказовою – нім. мови. Разом із полками № 1–3 (29, 30, 31) формувалися й полки № 4– 8, які називалися поліц. й були включені у формування, що мало назву «Добровольча СС поліц. дивізія “Галичина”». Зокрема 4-й полк цієї формації в лютому 1944 діяв проти польс. і рад. партизанів у р-ні Золочів– Радехів–Збараж. Це ж стосується т. зв. Бойової групи Баєрсдорфа (2 тис. вояків), яка у березні 1944 вела боротьбу з партизанами у р-ні Чесанів–Любачів–Замостя–Тарногород. Вояки дивізії присягалися на вірність ідеалам боротьби проти більшовизму для визволення українського народу й своєї батьківщини і на виявлення безумовного послуху Верховному головнокомандувачеві нім. ЗС А. Гітлеру. На відміну від ін. формацій військ СС, на комірах і рукавах уніформи вояків дивізії «Галичина» замість срібних блискавок давньонім. бога Тора були традиц. галицькі емблеми: срібний лев на чорному тлі й жовтий лев на синьому тлі. Після боїв на рад.-нім. фронті під Бродами (17–22 липня 1944) дивізія «Галичина» внаслідок важких втрат відведена на відпочинок і переформування. У цей період частина її вояків (до 4-х тис. осіб) перейшла до лав УПА. У вересні – грудні 1944 дивізія вела боротьбу проти рад. і місц. партизан у Словаччині, де теж були випадки переходу окремих груп вояків як до УПА, так і до словац. партизан. У січні–березні 1945 дивізія воювала проти югослав. партизан у Словенії, у квітні 1945 – зайняла оборону в р-ні м. Грац (Австрія). Після капітуляції Німеччини більша частина 1-ї Укр. дивізії УНА була інтернована в Італії, частина – в Австрії. Всупереч вимогам уряду СРСР передати її особовий склад, інтерновані вояки дивізії були вивезені до Великої Британії, а 1947 – звільнені з таборів. 1949 у м. Новий Ульм (Німеччина) засн. [Братство колишніх вояків 1-ї Української дивізії Української національної армії.](#)

## Рекомендована література

1. Гриньох І. Дивізія «Галичина» й українське підпілля. Мюнхен, 1951;
2. Гайке В.-Д. Українська дивізія «Галичина»: Історія формування і бойових дій 1943–45. Торонто, 1970;
3. Верига В. Дорогами Другої світової війни: Легенди про участь українців у Варшавському повстанні 1944 р. та про Українську Дивізію «Галичина». Торонто, 1980;
4. Колісник Р. Військова управа та Українська дивізія Галичина. Діяльність Військової управи та німецька політика відносно українських національних збройних сил в роках

- 1943–1945 // НТШ в Канаді: Бібліотека українознавства. Т. 30. 1990;
5. Українська дивізія «Галичина»: Істор.-публіцист. зб. К.; Торонто, 1994;
6. Боляновський А. Дивізія «Галичина». Історія. Л., 2000.

### **Бібліографічний опис:**

Галичина дивізія / А. В. Кентій // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-28400>. – Останнє поновлення : 26 лип. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).